

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528) www.economy.nayka.com.ua | № 12, 2018 | 27.12.2018 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.117](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.117)

УДК 336.225:334.723(447)

*О. Ю. Мелих,
к. е. н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль*

ФІСКАЛЬНА ТА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ: ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ

*О. У. Melykh
Ph.D., associate professor of the Department of Finance named after S.I. Yuriy,
Ternopil National Economic University, Ternopil*

FISCAL AND ECONOMIC EFFICIENCY OF CORPORATE PROFIT TAXATION: DOMESTIC REALITIES AND WAYS TO OVERCOME THE PROBLEM

У статті досліджено оподаткування доходів суб'єктів господарської діяльності, що є одним із найважливіших важелів державного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Висвітлено основні причини низької фіскальної ефективності податку на прибуток підприємств в Україні, а також аргументовано, що незважаючи на реформу податкової системи, приплив іноземних інвестицій в вітчизняну економіку скорочується. Обґрунтовано можливості впровадження у вітчизняну практику альтернативних моделей оподаткування доходів бізнесу. Доведено, що реалізація концепції трансформації податку на прибуток у податок на виведений капітал в Україні забезпечить не лише пожвавлення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, але і сприятиме вирішенню проблеми ухилення від сплати податків, й, як наслідок - мінізації економіки, за рівнем якої наша держава посідає третє місце в світі після Нігерії та Азербайджану.

The article investigates the taxation of income of economic entities, which is one of the most important levers of state influence on the socio-economic development of the country. It is substantiated that direct taxation of income of legal entities enables not only to fill state and local budgets, but also to influence economic processes (investment activity, accumulation of capital, aggregate consumption, and business activity).

Based on the analytical assessment of the dynamics of income tax on corporate profits to the Consolidated Budget of Ukraine, it was found that over the past six years they have grown by 33%. At the same time, such nominal growth was caused not by economic factors associated with the unshadowing of the economy, but the expansion of production, and mainly, inflationary processes, accompanied by a reduction in the tax base, an increase in its overpayment, a decrease in the number of economic entities, including – in a bundle of bankruptcy. It is proved that in spite of the introduction of the classic European model of corporate income tax in Ukraine in 2015, there is a further evasion of its payment and, consequently, a reduction in its fiscal efficiency (during 2011-2017, the share of corporate income tax in GDP declined from 4,1% to 2.5%). The main reasons for the low fiscal efficiency of the corporate profit tax in Ukraine are highlighted, and it is argued

that despite the reform of the tax system, due to which Ukraine has risen to thirty-two positions in the world ease of doing business in the last three years, and in the year 2018 it has gained 76th place among 190 countries, the inflow of foreign investments into the domestic economy is shrinking.

The possibility of introducing alternative models of business income taxation into domestic practice is substantiated. It is proved that realization of the concept of transformation of the income tax into the tax on the withdrawn capital in Ukraine will ensure not only the revival of the investment activity of the subjects of the economy, but will also contribute to the solution of the problem of tax evasion and, as a result, the shadowing of the economy, at the level of which our state ranks third in the world after Nigeria and Azerbaijan.

Ключові слова: *податок на прибуток підприємств; ставка податку; фіскальна ефективність податку; економічна ефективність податку; податок на виведений капітал.*

Keywords: *corporate income tax; tax rate; fiscal efficiency of the tax; economic efficiency of the tax; tax on withdrawn capital.*

Постановка проблеми. Основою економічної системи країни є податкова система. Вона забезпечує фінансову базу держави та виступає головним знаряддям реалізації її економічних і суспільних інтересів. Зокрема, оподаткування доходів юридичних осіб дає можливість не лише наповнити державний та місцеві бюджети, але і вплинути на економічні процеси (інвестиційну активність, накопичення капіталу, сукупне споживання, ділову активність). Тому, уміле використання даного інструменту фінансового механізму здатне забезпечити ріст економіки, покращення добробуту населення і посилення фінансово-економічної безпеки країни в цілому.

В Україні, незважаючи на запровадження у 2015 році європейської класичної моделі оподаткування прибутку підприємств, спостерігається подальше ухилення від його сплати і, як наслідок, зниження його фіскальної ефективності. Так, упродовж 2011-2017 років, частка податку на прибуток підприємств у ВВП знизилась з 4,1% до 2,5% [1, с. 4].

За таких умов, актуалізує своє значення проблема пошуку та впровадження у вітчизняну практику альтернативних моделей оподаткування доходів бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній економічній літературі проблеми оподаткування прибутку суб'єктів господарювання висвітлені у працях В. Андрущенко, Г. Даценко, Ю. Дзівінської, В. Дубровського, В. Опаріна, Д. Серебрянського, Ю. Сибірянської, В. Федосова та інших науковців і практиків. Необхідність перегляду та напруження удосконалення механізму оподаткування доходів суб'єктів бізнесу неодноразово обґрунтовувались у працях Н. Захарченко, Н. Левченко, І. Таптунової, та ін.

Постановка завдання. Високий рівень тінізації вітчизняної економіки, негативні тенденції в динаміці притоку прямих іноземних інвестицій, низька фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств потребують оцінки політики оподаткування доходів бізнесу, постійної уваги до чинників даних явищ, пошуку важелів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі, характерною рисою податкових систем країн є поєднання прямих та непрямих податків. При цьому, має місце певна відмінність у їх співвідношенні. Зокрема, в останні два десятиліття загальна картина прямого та непрямих оподаткування в деяких розвинутих країнах має такий вигляд:

– прямі податки переважають у Данії, Канаді, Австрії, Нідерландах, Швейцарії, США; зростання їх ролі відбулось у Великобританії, Німеччині, Японії;

– непрямі податки домінують у Норвегії, Франції, Австралії, Італії, Греції, Іспанії; зростання їх ролі відбулося у Швеції [2, с. 31].

Україна належить до групи тих країн, в яких левову частку податкових надходжень забезпечують непрямі податки. Їх домінуюча позиція в структурі доходів Державного бюджету України (див. рис. 1.) має певне соціально-економічне підґрунтя. Так, коли в країні має місце низький рівень податкової культури та високий рівень тінізації економіки, саме вони забезпечують наповнення державної казни. Пов'язано це з тим, що ухилення від сплати непрямих податків практично неможливе. Тому, значне фіскальне значення непрямих податків є характерним для країн що розвиваються, в тому числі й для України.

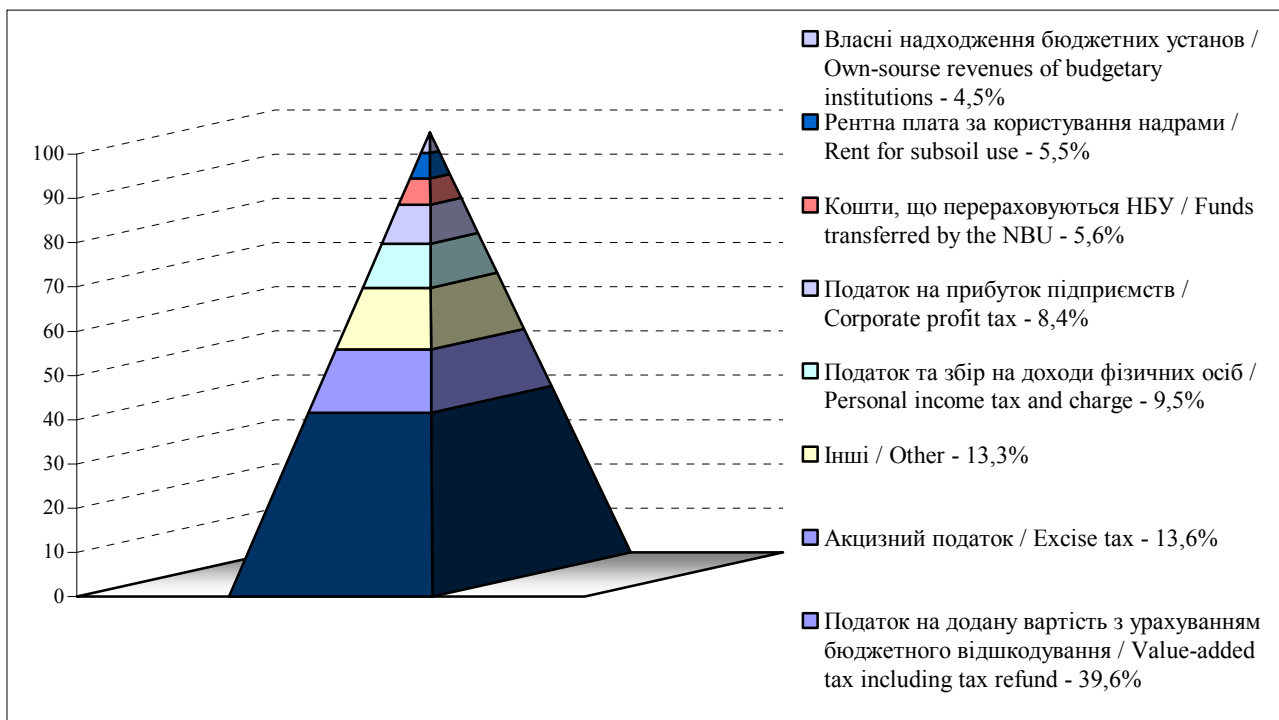

Рис. 1. Бюджетоутворюючі доходи Державного бюджету України у 2017 р., % [3, с. 18]

Таким чином, податок на прибуток підприємств (ППП) в Україні належить до бюджетоутворюючих податків, проте, в контексті фіскальної ефективності поступається податку на додану вартість та акцизному податку.

Так, якщо у 2013 році обсяг надходжень від ППП до Зведеного бюджету України становив 54 993,80 млн. грн., або 12,4 % сукупних доходів, то надалі фіскальний ефект від його справляння почав знижуватися (див. рис. 2). Негативні економічні процеси призвели до того, що у 2014 році було ліквідовано кожне четверте велике підприємство, майже кожне шосте середнє та мале підприємство і кожне восьме – мікропідприємство [4]. Як наслідок, в 2015 році надходження від ППП скоротились до мінімальної позначки – 39 053,20 млн. грн. і становили 7,7% та 6,7% від усіх податкових надходжень й сукупних доходів відповідно.

Відновлення економічного зростання у 2016-2017 рр. відразу позитивно відобразилося на надходженнях даного податку. У 2016 році ППП вперше за останні 3 роки продемонстрував позитивну динаміку – до зведеного бюджету надійшло 60 223,23 млн. грн. останнього, що на 25 512,80 млн. грн., або на 73,5%, більше, ніж у 2015 році. Річний плановий показник було перевиконано на 13%, або на 7 млрд. грн.

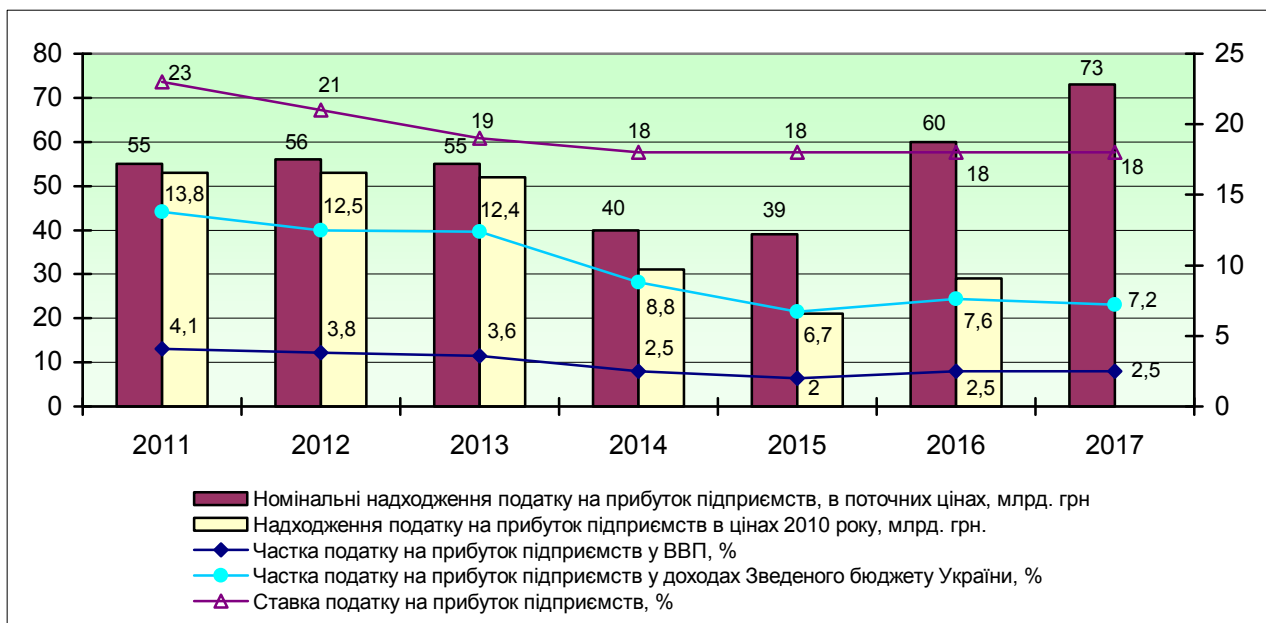

Рис. 2. Фіскальна ефективність податку на прибуток підприємств у 2011-2017 рр.

Примітка: розраховано та побудовано автором за даними [4; 5]

За підсумками трьох кварталів 2018 року до Зведеного бюджету України надійшло 74,4 млрд. грн. податку на прибуток підприємств, що у 1,5 раза більше від фактичних надходжень за три квартали 2017 року.

Дана тенденція була пов'язана як із стабілізацією економічної ситуації, так і з остаточною відмовою від застосування авансового механізму сплати податку, за яким розмір податкового зобов'язання визначався з огляду на фінансові результати попереднього року і сплачувався рівними частками протягом року на місячній основі.

Попри суттєве номінальне зростання обсягу надходжень від ППП у 2016–2018 рр., його частка в структурі податкових надходжень та у ВВП суттєво не змінилась (див. рис. 2).

Варто відмітити, що у вітчизняній практиці ППП характерні особливі риси. Зокрема, згідно досліджень фахівців Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, у 2011-2017 роках, великі платники податків, які становлять близько 1% зареєстрованих в Україні юридичних осіб, чисельність яких становить понад 270 000, забезпечували 55-60% надходжень податку на прибуток підприємств. Так, у 2017 році, 30% надходжень до Зведеного бюджету України від оподаткування доходів бізнесу надійшло від десяти платників податків (див. табл. 1). В першу чергу, це пов'язано не з економічною рецесією, а можливістю маневрування звітністю про фінансові результати підприємства.

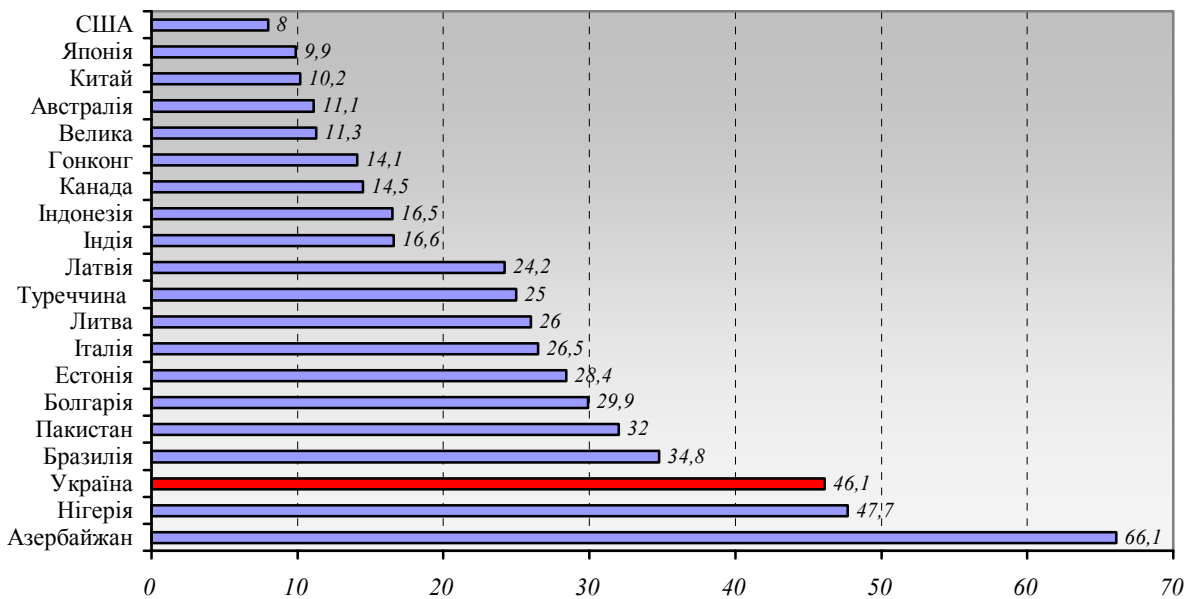
Таблиця 1.
ТОП-10 найбільших платників податку на прибуток підприємств за підсумками 2017 року

Рейтинг	Платник податку	Сума сплаченого податку, млрд. грн.	Частка у сумі надходжень ППП до Зведеного бюджету України, %
1	ПАТ «Укргазвидобування»	6,8	9,3
2	ПАТ «Укртрансгаз»	3,3	3,3
3	ДП НАЕК «Енергоатом»	3,1	3,1
4	ПАТ «НАК Нафтогаз України»	2,0	2,7
5	ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат»	2,0	2,7
6	ПАТ «Північний гірничо-збагачувальний комбінат»	1,8	2,5
7	ПрАТ «ДТЕК Павлоградвугілля»	1,5	2,0
8	ПрАТ «Нафтогазвидобування»	1,2	1,6
9	ДП «Національна енергетична компанія «Укренерго»	0,9	1,2
10	ПАТ «Укрнафта»	0,8	1,1
	Всього	23,4 млрд. грн.	30%

Примітка: розраховано та побудовано автором за даними [6]

Незважаючи на те, що у 2015 році в Україні було запроваджено класичну європейську модель оподаткування прибутку підприємств, спостерігається подальше ухилення від його сплати і, як наслідок, зниження його фіскальної ефективності. Так, в результаті ухилення від оподаткування втрати Державного бюджету України за підсумками 2017 року становили 180 млрд. грн., і зокрема через використання офшорних схем – 50 – 65 млрд. грн. [7]. Причиною виявлених тенденцій стали проблеми як в системі справляння податків, так і складність та неузгодженість податкового законодавства.

На сучасному етапі розвитку України, вітчизняна податкова система характеризується численними недоліками, що призвели до криміналізації бізнесу та значного обсягу тіньового сектору. Впродовж останніх п'яти років рівень тіньової економіки в Україні коливався в межах від 34,0% до 46,1% ВВП (див. рис. 3). Це значення суттєво перевищує аналогічний показник таких європейських країн, як Угорщина (20,0%), Чехія (19,0%), Словаччина (18,0%), Норвегія (7,0%), Швеція (6,0%), Латвія (24,2%).

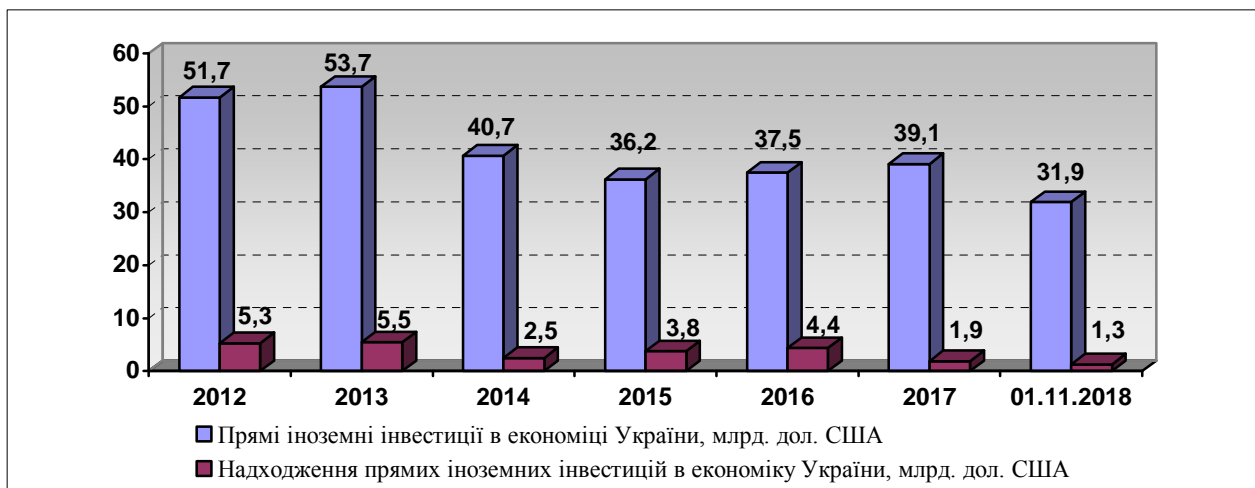

Рис. 3. Рівень тіньової економіки в деяких країнах світу за підсумками 2017 року, %
Примітка: побудовано автором за даними [8]

Податок на прибуток підприємств є фактично податком на капітал. Як свідчить світовий досвід, якщо ефективна ставка податку на капітал вкладений в бізнес є дуже високою, це може негативно вплинути на приплив інвестицій в економіку країни.

В Україні, ставка податку на прибуток підприємств становить 18%, в той час, як середня ставка даного податку в Європі перевищує 20%, а в ЄС – 22%. За виключенням Кіпру, Ірландії, Латвії, в Україні найпомірніше податкове навантаження на суб'єктів господарювання, що є важливою передумовою для залучення іноземних інвестицій та створення нових робочих місць.

Незважаючи на те, що завдяки реформі податкової системи, Україна, за останні три роки, піднялась на тридцять дві позиції у світовому рейтингу легкості ведення бізнесу й за підсумками 2018 року посіла 76 місце серед 190 країн, приплив іноземних інвестицій в вітчизняну економіку скорочується (див. рис. 4). Дана тенденція обумовлена низкою причин серед яких варто виділити високий рівень корупції, в тому числі і в системі органів Державної фіскальної служби України.

Рис. 4. Динаміка надходжень та обсягу прямих іноземних інвестицій в економіці України, млрд. дол. США
Примітка: побудовано автором за даними [9]

Таким чином, на даний час, механізм справляння податку на прибуток підприємств в Україні не є ефективним ні з фіскальної точки зору, ні з точки зору стимулювання інвестиційної діяльності.

Покращення ситуації можливе лише за умови пошуку та впровадження у вітчизняну практику альтернативних моделей оподаткування доходів бізнесу.

В світовій практиці мають місце три моделі адміністрування податку на прибуток підприємств: європейська (континентальна), англо-американська (англосаксонська) та естонська.

Особливістю англо-американської моделі є те, що вона надає підприємствам свободу вибору у застосуванні встановлених норм ведення обліку та складання фінансової звітності в межах дії законодавства. Її застосування в нашій державі є недоцільним, оскільки спричинить появу податкових конфліктів та збільшить ймовірність застосування тиску фіскальними органами. Сьогодні, в Україні діє європейська модель розрахунку податку на прибуток підприємств, але, як свідчать результати проведеного дослідження, вона не адаптувалася в вітчизняній податковій системі, оскільки не вирішує основних проблем прибуткового оподаткування юридичних осіб.

В даному контексті доволі показовим для України є досвід трансформації податкової системи Естонії, яка у 2000 році змінила підхід до оподаткування прибутку підприємницьких структур і, на даний час, за значенням індикатора сприятливості умов ведення бізнесу в країні посідає 12 місце в світовому рейтингу «DoingBusiness».

Головним завданням «естонської моделі» оподаткування прибутку підприємств є забезпечення економіки країни інвестиційними ресурсами та позбавлення підприємств адміністративного тягаря.

Загалом різниця між діючим в Україні податком на прибуток підприємств та податком на виведений капітал (ПнВК) – в Естонії, полягає у визначенні бази оподаткування. Зокрема, в Естонії податком на виведений капітал, ставка якого становить 20%, оподатковуються дивіденди або розподілений прибуток, а не фінансові результати від звичайної діяльності.

В цілому, концепція, яка лежить в основі податку на виведений капітал – оподаткування лише грошових потоків, а не результату обліку – є доцільною. Такий підхід до оподаткування характерний і для непрямих податків, які є домінуючим джерелом доходів державних бюджетів у більшості країн (Норвегії, Франції, Австралії, Італії, Греції, Іспанії, Україні та ін.) та менш вразливими до ухилення від сплати податків порівняно з податком на прибуток підприємств, який передбачає розрахунок бази оподаткування на основі даних фінансової звітності компаній.

У 2016 році, Верховна Рада України ухвалила зміни до вітчизняного податкового кодексу, що передбачають розробку проекту фундаментальної трансформації системи оподаткування прибутку підприємств. Проект закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо податку на виведений капітал уже розроблений і є об'єктом для жвавих дискусій.

Одним із аргументів на користь застосування цього податку є стимулювання інвестиційних процесів. Так, за оцінками Українського інституту майбутнього, за умов запровадження даного податку, сукупний приплив тільки внутрішніх інвестицій в економіку країни в п'ятирічній перспективі складе 500-600 млрд. грн. або 15-20 млрд. дол. США [10], що сприятиме її зростанню і, як наслідок, позитивно позначиться на динаміці доходів Державного бюджету України.

При цьому, основним недоліком трансформації податку на прибуток у ПнВК експерти називають загрозу недоотримання бюджетом в короткостроковій перспективі значної суми коштів. Проте, за попередніми розрахунками Українського інституту майбутнього, недоодержавши в перші два роки, після введення податку на виведений капітал, 23 млрд. грн. (0,8 млрд. дол. США), у 2020-2022 рр. до Державного бюджету України додатково надійде 222 млрд. грн. (7,2 млрд. дол. США) [10] окрім тих надходжень, які могли б надійти від справляння податку на прибуток підприємств.

Тому, запровадження податку на виведений капітал у короткостроковому періоді вимагатиме розробки комплексної стратегії щодо покриття втрат державного бюджету.

Опираючись на досвід Естонії в сфері оподаткування доходів бізнесу необхідно врахувати той факт, що паралельно із застосуванням нульової ставки оподаткування нерозподіленого прибутку, країна створила умови «податкової гавані».

Також великим уроком для України має стати досвід Молдови, яка у 2008 році провела реформу в сфері оподаткування за прикладом естонської моделі, наслідком якої було стрімке зростання дефіциту державного бюджету країни (фіскальний внесок ППП до бюджету скоротився з 2,8% ВВП до 1,1% ВВП). Задля подолання бюджетного дефіциту органи фіскальної служби, в цей час, вдавались до підвищення штрафів та санкцій, що, у свою чергу, погіршило інвестиційний клімат.

Висновки. За останні сім років номінальні надходження податку на прибуток підприємств до Зведеного бюджету України зросли на 33%. Таке номінальне зростання було зумовлене не економічними чинниками пов'язаними з детінізацією економіки, розширенням виробництва, а в основному інфляційними процесами, що супроводжувались скороченням бази нарахування податку, зростанням його передоплати до бюджетів, зменшенням кількості підприємств. Незважаючи на те, що у 2015 році в Україні було запроваджено класичну європейську модель оподаткування прибутку підприємств, спостерігається подальше ухилення від його сплати і, як наслідок, зниження його фіскальної ефективності. Так, упродовж 2011-2017 років, частка податку на прибуток підприємств у ВВП знизилась з 4,1% до 2,5%.

На даний час, механізм справляння податку на прибуток підприємств в Україні не є ефективним ні з фіскальної точки зору, ні з точки зору стимулювання інвестиційної діяльності.

Покращення ситуації можливе лише за умови пошуку та впровадження у вітчизняну практику альтернативних моделей оподаткування доходів бізнесу.

Реалізація концепції трансформації податку на прибуток у податок на виведений капітал в Україні може забезпечити не лише поживлення інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання, але і сприяти

вирішенню проблеми ухилення від сплати податків, й, як наслідок – тінізації економіки, за рівнем якої наша держава посідає третє місце в світі після Нігерії та Азербайджану.

Водночас, необхідно зазначити, що, на даний час, в Україні спостерігаються нестабільна політична та економічна ситуація, низький рівень податкової культури, недосконалість технологічної бази, відсутність довіри до судової системи і допоки дані явища не будуть подолані, очікувати позитивних змін від реформування лише порядку справляння податкових платежів не варто.

Література

1. Аналітичний звіт Міністерства фінансів України «Доходи бюджету за січень-березень 2018 року». URL: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%20%201%20%D0%BA%D0%B2_2018_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf (дата звернення: 01.12.2018).
2. Бутенко Т.В., Бутенко В.В. Переваги та недоліки використання різних форм оподаткування в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2017. №4 (32). С. 28 – 36.
3. Статистичний збірник «Бюджет України 2017» підготовлений відділом статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/derzhavnyi-biudzh-et-ukrainy--?category=bjudzhet> (дата звернення: 05.12.2018).
4. Сибірянська Ю., Пірнікоза П. Податок на прибуток підприємств у 2011-2016 рр. URL: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/feao_podatok_na_prybutok_a5_02.pdf.
5. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (дата звернення: 06.12.2018).
6. ТОП-100 найбільших платників податків України за сумою сплати податкових платежів станом на 01.01.2018 р. *Вісник. Офіційно про податки*. 2018. Випуск № 1 – 2.
7. Дубровський В. Рейтинг схем ухилення від податків: на чому український бюджет “втрачає” найбільше. URL: <https://voxukraine.org/uk/rejting-shem-uhilennya-vid-podatkov-ina-chomu-ukrayinskij-byudzh-et-vtrachaye-najbilshe/> (дата звернення: 07.12.2018).
8. Україна потрапила в топ-5 країн з найбільшою тіньовою економікою. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-popala-top-5-stran-krupneyshey-tenevoy-1498836744.html> (дата звернення: 09.12.2018).
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.12.2018).
10. Доповідь Українського інституту майбутнього «Податок на виведений капітал – стратегія «швидкої перемоги»». URL: <https://www.uifuture.org/publications/reports/22188-podatok-na-vivedenij-kapital-strategia-svidkoi-peremogi> (дата звернення: 13.12.2018).

References.

1. Ministry of Finance of Ukraine, Analytical report of the Ministry of Finance of Ukraine "Budget Revenues for January-March 2018", available at: https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%20%201%20%D0%BA%D0%B2_2018_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf (Accessed 01 Dec 2018).
2. Butenko, T.V. and Butenko, V.V. (2017), "Advantages and disadvantages of using different forms of taxation in Ukraine", *Ekonomika: realii chasu*, vol. 4 (32), pp. 28 – 36.
3. Department of State Finance Statistics of the State Budget Department of the Ministry of Finance of Ukraine, The statistical collection "Budget of Ukraine 2017", available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/derzhavnyi-biudzh-et-ukrainy--?category=bjudzhet> (Accessed 05 Dec 2018).
4. Sybirianska, Yu. and Pirnykoza, P. (2017), "Corporate Income Tax 2011-2016", [Online], available at: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/feao_podatok_na_prybutok_a5_02.pdf.
5. Official site of the State Treasury Service of Ukraine, available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu> (Accessed 06 Dec 2018).
6. "TOP-100 largest taxpayers of Ukraine by the amount of tax payments as of 01.01.2018", *Visnyk. Ofitsiino pro podatky*, vol. 1 – 2, 2018.
7. Dubrovskiy, V. "The rating of tax evasion schemes: why the Ukrainian budget "loses" most", [Online], available at: <https://voxukraine.org/uk/rejting-shem-uhilennya-vid-podatkov-ina-chomu-ukrayinskij-byudzh-et-vtrachaye-najbilshe/> (Accessed 07 Dec 2018).
8. "Ukraine has fallen into the top 5 countries with the largest shadow economy", [Online], available at: <https://www.rbc.ua/ukr/news/ukraina-popala-top-5-stran-krupneyshey-tenevoy-1498836744.html> (Accessed 09 Dec 2018).
9. Official site of the State Statistics Service of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 10 Dec 2018).

10. Ukrainian Institute for the Future, Report of the Ukrainian Institute for the Future "Tax on withdrawn capital - strategy of "quick victory"", [Online], available at: <https://www.uifuture.org/publications/reports/22188-podatok-na-vivedenij-kapital-strategia-svidkoi-peremogi> (Accessed 13 Dec 2018).

Стаття надійшла до редакції 20.12.2018 р.